

Examen VWO

2022

tijdvak 2
tijdsduur: 3 uur

maatschappijwetenschappen

Bij dit examen hoort een bijlage.

Achter het correctievoorschrift is een aanvulling op het correctievoorschrift opgenomen.

Dit examen bestaat uit 27 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 50 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd.

Als er bijvoorbeeld twee redenen gevraagd worden en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Opgave 1 Burgerwetenschap

Bij deze opgave horen de teksten 1 en 2 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Burgerwetenschap is wetenschap waaraan burgers actief en vrijwillig bijdragen, bijvoorbeeld door vogels te tellen of buurtgenoten te interviewen. In de Vlaamse publicatie *Citizen Science* (2019) beschrijven wetenschapsjournalist Gijssels, bioloog Huyse en socioloog Van Hoyweghen de ontwikkeling van burgerwetenschap. Deze opgave gaat over de veranderende rol van burgers in de wetenschap vanaf de achttiende eeuw en over de hedendaagse populariteit van burgerwetenschap, zoals beschreven door Gijssels, Huyse en Van Hoyweghen.

Gebruik regel 1 tot en met 74 van tekst 1.

Burgers die voor 1833 wetenschap beoefenden beschikten over economisch kapitaal, volgens Gijssels, Huyse en Van Hoyweghen.

- 2p **1** Beredeneer over welke **twee andere** typen kapitaal deze burgers nog meer beschikten. Gebruik in je redenering:
- per type kapitaal de naam en een omschrijving;
 - per type kapitaal informatie uit tekst 1.

Gebruik regel 1 tot en met 74 van tekst 1.

In de ontwikkeling van de wetenschap in de negentiende eeuw is arbeidsdeling te herkennen.

- 2p **2** Leg uit dat in de negentiende eeuw de arbeidsdeling heeft bijgedragen aan sociale ongelijkheid tussen wetenschapsbeoefenaars. Gebruik in je uitleg:
- een omschrijving van het begrip arbeidsdeling;
 - informatie uit tekst 1 waaruit arbeidsdeling blijkt;
 - een omschrijving van het kernconcept sociale ongelijkheid;
 - informatie uit tekst 1 waaruit sociale ongelijkheid blijkt.

Gebruik regel 1 tot en met 74 van tekst 1.

Het eerste gedeelte van tekst 1 beschrijft de ontwikkeling van de wetenschap in de negentiende eeuw. In die ontwikkeling zijn veranderingsprocessen te herkennen.

Democratisering is een veranderingsproces dat de meeste moderne samenlevingen mede heeft vormgegeven.

- 4p 3 Beredeneer met **twee andere** kernconcepten dat in de ontwikkeling van de wetenschap in de negentiende eeuw twee veranderingsprocessen te herkennen zijn. Gebruik in je redenering:
- per kernconcept bij het hoofdconcept verandering de naam en de omschrijving van het gekozen kernconcept;
 - per kernconcept **twee** voorbeelden uit tekst 1 om het veranderingsproces te illustreren.

Gebruik regel 75 tot en met 117 van tekst 1.

Het tweede gedeelte van tekst 1 beschrijft de ontwikkeling van de wetenschap in de tweede helft van de twintigste eeuw. In die ontwikkeling is een veranderingsproces te herkennen.

De kernconcepten voor het beantwoorden van vraag 3 en democratisering zijn veranderingsprocessen die de meeste moderne samenlevingen mede hebben vormgegeven.

- 1p 4 Beredeneer met een **ander** kernconcept dat in de ontwikkeling van wetenschap door burgers in de tweede helft van de twintigste eeuw een veranderingsproces te herkennen is. Gebruik in je uitleg:
- de naam en de omschrijving van een kernconcept bij het hoofdconcept verandering;
 - informatie uit tekst 1 waaruit het gekozen kernconcept blijkt.

*Let op: je mag het kernconcept democratisering én de kernconcepten die je voor vraag 3 gebruikt hebt **niet** gebruiken.*

Gebruik regel 75 tot en met 117 van tekst 1.

Het tweede gedeelte van tekst 1 gaat over de tweede helft van de twintigste eeuw.

- 1p 5 Beredeneer dat een ideologie van de modernisering in die periode heeft bijgedragen aan de ontwikkeling van wetenschap door burgers. Gebruik in je redenering:
- een omschrijving van het begrip ideologie van de modernisering;
 - informatie uit tekst 1 waaruit deze ideologie blijkt.

Gebruik tekst 2.

Volgens tekst 2 wordt burgerwetenschap tegenwoordig vaak ingezet voor maatschappelijke onderwerpen die burgers zeer belangrijk vinden.

- 1p 6 Leg uit dat in de toename van de inzet van burgerwetenschap democratisering te herkennen is. Gebruik in je uitleg:
- de omschrijving van het kernconcept democratisering;
 - informatie uit tekst 2 waaruit democratisering blijkt.

Gebruik tekst 2.

Er zijn drie modellen van politieke besluitvorming. Twee daarvan zijn het barrièremodel en het stromenmodel.

- 3p 7
- a** Leg met het barrièremodel uit dat burgers met het beoefenen van wetenschap de politieke besluitvorming kunnen beïnvloeden. Gebruik in je uitleg:
- een omschrijving van een fase uit het barrièremodel;
 - informatie uit tekst 2 om de gekozen fase te illustreren.
- b** Leg met het stromenmodel uit dat burgers met het beoefenen van wetenschap vanuit een van de stromen de politieke besluitvorming kunnen beïnvloeden. Gebruik in je uitleg:
- een omschrijving van het stromenmodel;
 - een stroom uit het stromenmodel;
 - informatie uit tekst 2 om de gekozen stroom te illustreren.

Opgave 2 De bestrijding van ebola in Congo

Bij deze opgave horen de teksten 3 en 4 en tabel 1 uit het bronnenboekje.

Inleiding

In juli 2018 breekt het ebolavirus uit in het oosten van de Democratische Republiek Congo. De verspreiding van dit dodelijke virus is in te dammen door de bevolking te vaccineren en door besmette patiënten in quarantaine te zetten en te behandelen. Wantrouwen van de bevolking in de overheid en hulpverleners bemoeilijkt echter het tegengaan van de verspreiding van ebola. In 2019 deden onderzoeker Vinck en zijn collega's onderzoek in het door ebola getroffen gebied naar het vertrouwen van burgers in overheidsinstanties. Deze opgave gaat over nationale en internationale politieke problemen bij de bestrijding van het ebolavirus in het oosten van Congo.

Gebruik tekst 3.

Tekst 3 beschrijft het oosten van Congo waar het ebolavirus is uitgebroken.

Er zijn verschillende kenmerken van een fragiele staat.

- 2p 8
- Leg uit welke **twee** kenmerken te herkennen zijn voor de Congolese staat in het oosten van Congo. Gebruik in je uitleg:
- twee kenmerken van een fragiele staat;
 - per kenmerk informatie uit tekst 3 waaruit het gekozen kenmerk blijkt.

Gebruik tekst 3.

Er zijn zes vereisten voor grootschalige democratie, zoals toegang tot meerdere onafhankelijke informatiebronnen.

- 2p 9 Geef voor **twee andere** vereisten aan dat de Congolese regering deze vereisten voor democratie kan aantasten met de bestrijding van het ebolavirus, volgens tekst 3. Gebruik in je antwoord:
- twee vereisten voor democratie;
 - per vereiste informatie uit tekst 3.

Gebruik tekst 3.

Er zijn verschillende voorbeelden van globaliseringsprocessen die de autonomie en de macht van staten aantasten. Voorbeelden zijn het grensoverschrijdende karakter van problemen en het ontstaan van conflicten over staatsgrenzen heen.

- 2p 10 Geef aan welke **twee andere** voorbeelden van deze globaliseringsprocessen te herkennen zijn in het oosten van Congo waar het ebolavirus uitgebroken is. Gebruik in je antwoord per gekozen voorbeeld informatie uit tekst 3.

Gebruik tekst 3.

De Wereldbank heeft een machtsbron ingezet om de uitbraak van ebola in het oosten van Congo te bestrijden. Het inzetten van machtsbronnen kan de bindingen tussen betrokkenen veranderen.

Er zijn verschillende typen machtsbronnen en verschillende typen bindingen.

- 2p 11 Beredeneer dat het inzetten van een machtsbron door de Wereldbank tijdens de uitbraak van ebola kan hebben bijgedragen aan affectieve bindingen tussen hulpverleners en burgers. Gebruik in je uitleg:
- de naam en een omschrijving van een type machtsbron;
 - informatie uit tekst 3 om het gekozen type machtsbron te illustreren;
 - een omschrijving van affectieve bindingen;
 - informatie uit tekst 3 om affectieve bindingen te illustreren.

Gebruik tekst 3.

Vanuit de sociaalwetenschappelijke paradigma's wordt globalisering op verschillende manieren benaderd.

- 2p 12 Leg vanuit het conflictparadigma uit dat de bestrijding van het ebolavirus geglobaliseerd is. Gebruik in je uitleg:
- een omschrijving van het kernconcept globalisering;
 - informatie uit tekst 3 om globalisering te illustreren;
 - een kenmerk van het conflictparadigma;
 - informatie uit tekst 3 om het gekozen kenmerk te illustreren.

Gebruik tekst 4.

Tekst 4 beschrijft de onderzoeksmethode van het onderzoek van Vinck naar vertrouwen in overheidsinstanties in twee steden in het oosten van Congo.

Sociaalwetenschappelijke onderzoeken moeten voldoen aan een aantal eisen, zoals generaliseerbaarheid.

- 1p 13 Leg voor een **andere** eis uit dat deze eis te herkennen is in de methodebeschrijving in tekst 4. Gebruik in je uitleg:
- de naam en een omschrijving voor de eis van sociaalwetenschappelijk onderzoek;
 - informatie uit tekst 4 waaruit de gekozen eis blijkt.

Gebruik tekst 4.

Empirisch onderzoek kan kwantitatief of kwalitatief van aard zijn.

- 2p 14 **a** Leg uit dat Vinck in tekst 4 een empirisch onderzoek beschrijft. Gebruik in je uitleg:
- een omschrijving van empirisch onderzoek;
 - informatie uit tekst 4 waaruit empirisch onderzoek blijkt.
- b** Leg vervolgens uit of het onderzoek van Vinck kwantitatief of kwalitatief van aard is. Gebruik in je uitleg:
- de naam en een omschrijving van de gekozen aard van het onderzoek;
 - informatie uit tekst 4 waaruit de gekozen aard blijkt.

Gebruik tabel 1.

In tabel 1 staan resultaten van het onderzoek van Vinck.

- 2p 15 **a** Geef aan welk kernconcept bij het hoofdconcept binding te herkennen is in een variabele in tabel 1. Gebruik in je antwoord:
- de naam van het gekozen kernconcept bij het hoofdconcept binding;
 - informatie uit tabel 1 waaruit het gekozen kernconcept blijkt.
- b** Formuleer een hypothese die met de resultaten uit tabel 1 te toetsen is. Gebruik in de formulering: Hoe ..., des te ...

Opgave 3 Wat is integratie?

Bij deze opgave horen tekst 5 en tabel 2 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) doet onder meer langlopend onderzoek naar de opvattingen van burgers. In het vierde kwartaalbericht uit 2019 van het Continu Onderzoek Burgerperspectieven (COB) is gerapporteerd over de opvattingen over integratie. Daarin zijn de opvattingen van Nederlanders zonder migratieachtergrond vergeleken met de opvattingen van tweede generatie Nederlanders met een migratieachtergrond. Volgens het SCP-onderzoek denken Nederlanders zonder migratieachtergrond en tweede generatie Nederlanders met een migratieachtergrond deels gelijk en deels anders over integratie. Voor het onderzoek is een enquête afgenomen en zijn groepsgesprekken gehouden. Deze opgave gaat over de resultaten van dit deel van het SCP-onderzoek.

Uit het SCP-onderzoek blijkt dat integratie volgens de meeste Nederlanders bijvoorbeeld gaat over het spreken van de Nederlandse taal.

Vanuit de modernistische benadering wordt anders gekeken naar de historische ontwikkeling van de nationale cultuur dan door de critici van de modernistische benadering. Zowel de modernisten als de critici zien taal echter als een belangrijk element van de nationale cultuur.

- 2p 16 Geef vanuit beide benaderingen een andere oorzaak waardoor het spreken van de Nederlandse taal een element van de nationale cultuur geworden is. Gebruik in je antwoord per oorzaak de naam van de gekozen benadering.

Gebruik tekst 5.

Er wordt onderscheid gemaakt tussen twee specifieke vormen van socialisatie.

- 2p 17 **a** Leg uit welke vorm van socialisatie te herkennen is in de opvatting van Nederlanders zonder migratieachtergrond over integratie, volgens het SCP-onderzoek.
- b** Leg uit welke vorm van socialisatie te herkennen is in de opvatting van tweede generatie Nederlanders met een migratieachtergrond over integratie, volgens het SCP-onderzoek.

Gebruik voor **a** en **b** in je uitleg steeds:

- de naam en de omschrijving van een andere vorm van socialisatie;
- informatie uit tekst 5 om de gekozen vorm te illustreren.

Gebruik tekst 5.

Het integratievraagstuk kan gezien worden als identiteitsvraagstuk.

Er zijn verschillende typen identiteiten. Een daarvan is sociale identiteit.

- 2p **18** Leg met **twee andere** type identiteiten uit dat uit het SCP-onderzoek blijkt dat tweede generatie Nederlanders met een migratieachtergrond een spanning tussen identiteiten kunnen ervaren. Gebruik in je uitleg:
- per type identiteit de naam en een omschrijving;
 - per type identiteit informatie uit tekst 5.

Gebruik tabel 2.

In tabel 2 staan beschrijvingen van het begrip integratie door deelnemers aan groepsgesprekken.

- 1p **19** Geef vanuit het sociaalconstructivisme-paradigma een verklaring voor de beschrijvingen van integratie door de deelnemers uit de drie sociale categorieën in tabel 2. Gebruik in je verklaring:
- een kenmerk van het sociaalconstructivisme-paradigma;
 - gegevens uit tabel 2 om het gekozen kenmerk te illustreren.

Gebruik tabel 2.

- 2p **20** Leg uit dat zowel positietoewijzing als positieverwerving te herkennen zijn in de beschrijvingen van integratie door Nederlanders met een Turkse/Marokkaanse achtergrond in tabel 2. Gebruik in je uitleg:
- een omschrijving van het begrip positietoewijzing;
 - een gegeven uit tabel 2 om positietoewijzing te illustreren;
 - een omschrijving van het begrip positieverwerving;
 - een gegeven uit tabel 2 om positieverwerving te illustreren.

Opgave 4 Minister Blok bezoekt Zuid-Afrika

Bij deze opgave horen de teksten 6 en 7 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Deze opgave gaat over de diplomatieke relaties die Nederland en de Europese Unie (EU) hebben met Zuid-Afrika en de Afrikaanse Unie. In december 2019 bracht de voorzitter van de Europese Commissie, Von der Leyen, een bezoek aan Zuid-Afrika. Tijdens dit bezoek toonde zij vernieuwde interesse van de EU in het Afrikaanse continent. In februari 2020 bracht minister Blok, de minister van Buitenlandse Zaken onder kabinet Rutte III, een bezoek aan Zuid-Afrika. Het bezoek van minister Blok stond in het kader van de hernieuwde betrekkingen tussen beide staten, de EU en de Afrikaanse Unie. De Afrikaanse Unie (AU) is een samenwerkingsverband waarin alle 54 landen van het Afrikaanse continent vertegenwoordigd zijn. De organisatiestructuur van de Afrikaanse Unie en haar doelstellingen ten behoeve van de Afrikaanse lidstaten zijn vergelijkbaar met die van de Europese Unie.

Gebruik tekst 6.

Volgens tekst 6 staat Afrika hoog op de EU-agenda voor buitenlandbeleid. Afrika wordt onder commissievoorzitter Von der Leyen anders benaderd dan onder haar voorganger Juncker.

Framen is een van de mediastrategieën die politici gebruiken.

- 1p 21 Leg uit dat commissievoorzitter Von der Leyen Afrika anders framet dan haar voorganger. Gebruik in je uitleg:
- een omschrijving van het begrip framen;
 - twee voorbeelden uit tekst 6 van framen.

Gebruik tekst 6.

Er zijn verschillende theorieën die het gedrag van staten verklaren. Een daarvan is de groep marxistische theorieën.

- 2p 22 Leg vanuit **twee andere** groepen theorieën de vernieuwde interesse van de EU in Afrika uit. Gebruik in je uitleg steeds:
- de naam en een kenmerk van een groep theorieën die het gedrag van staten verklaart;
 - informatie uit tekst 6 waaruit het gekozen kenmerk blijkt.

Gebruik tekst 6.

Er zijn twee groepen theorieën die de (onder)ontwikkeling van staten verklaren.

In het hedendaagse moderne Afrika, volgens tekst 6, zijn kenmerken van de moderne samenleving te herkennen. Een daarvan is de toename van welvaart.

- 2p 23 – Geef aan welk **ander** economisch kenmerk te herkennen is in Afrika, volgens tekst 6. Gebruik in je antwoord informatie uit tekst 6 waaruit het gekozen kenmerk van de moderne samenleving blijkt.
- Geef voor dit economische kenmerk een verklaring vanuit een groep theorieën die de (onder)ontwikkeling van staten verklaart. Gebruik in je verklaring de naam en een kenmerk van de gekozen groep theorieën.

Gebruik tekst 7.

Het Nederlandse buitenlandbeleid wordt wel getypeerd als dat van de koopman en de dominee.

- 1p 24 Leg uit dat de woorden van minister Blok passen bij dit Nederlandse buitenlandbeleid. Gebruik in je uitleg informatie uit tekst 7.

Gebruik tekst 7.

Tekst 7 is een aankondiging van het werkbezoek van minister Blok aan Zuid-Afrika. Nederland is lid van de EU en Zuid-Afrika is lid van AU.

- 2p 25 **a** Leg uit dat Nederland met Zuid-Afrika wil samenwerken, volgens de aankondiging. Gebruik in je uitleg:
- de omschrijving van het kernconcept samenwerking;
 - informatie uit tekst 7 waaruit samenwerking blijkt.
- b** Geef aan welke reden voor politieke samenwerking te herkennen is in de aankondiging van het werkbezoek. Gebruik in je antwoord een voorbeeld uit tekst 7 van de gekozen reden.

Gebruik tekst 7.

Er zijn verschillende onderzoeksmethoden die de macht van staten in beeld kunnen brengen. Een daarvan is de positiemethode.

- 2p 26 Leg uit met welke gegevens uit tekst 7 een uitspraak vanuit de positiemethode kan worden gedaan over de politieke macht van Zuid-Afrika. Gebruik in je uitleg:
- een type gegevens uit de positiemethode;
 - informatie uit tekst 7 waaruit het gekozen type gegevens blijkt;
 - de omschrijving van het begrip politieke macht;
 - informatie uit tekst 7 om politieke macht te illustreren.

In 2020 was Zuid-Afrika lid van de VN-Veiligheidsraad. Er wordt al jaren gesproken over hervorming van de samenstelling van de VN-Veiligheidsraad.

- 2p **27** Beargumenteer met de representatie van VN-lidstaten of de samenstelling van de VN-Veiligheidsraad wel of niet moet veranderen. Gebruik in je argumentatie:
- een kenmerk van de samenstelling van de VN-Veiligheidsraad;
 - de omschrijving van het kernconcept representatie.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.